

PŘÍPRAVA A ČINNOST ROZHODČÍCH PŘI PLUKOVNÍCH A DIVISNÍCH TAKTICKÝCH CVIČENÍCH

Mjr. pěch. František Janda

Úspěch a poučnost každého taktického cvičení závisí ve značné míře na přípravě a činnosti rozhodčích. Rozhodčí pomáhají řídícímu procvičit jednotlivé učební úkoly a tím splnit učební cíle cvičení, pomáhají mu dosáhnout souhry jednotek, štábů, týlových orgánů a všech druhů vojsk, které se taktického cvičení účastní.

Tento článek pojednává o způsobu přípravy rozhodčích a o jejich činnosti při taktickém cvičení v pluku a divisi.

Úkoly rozhodčích

Methodika taktické přípravy, kterou jsme převzali od naší učitelky Sovětské armády, dala rozhodčí službě zcela jiný význam, než na jaký jsme byli ještě do nedávna zvyklí. Bez dobře připraveného rozhodčího aparátu a jeho kvalitní činnosti nedosáhne se splnění učebních cílů cvičení. Skrze rozhodčí uplatňuje řídící cvičení svůj vliv na cvičící vojska. Jejich hlavní úkoly jsou:

- usměrňovat průběh cvičení a vývoj událostí tak, aby byly splněny učební cíle, jak to vyžaduje záměr řídícího, ale nespazovat při tom správnou iniciativu cvičících,
- učit cvičící podle daných učebních cílů na daných situacích, aniž by však při tom byl prozrazen záměr řídícího,
- vytvářet správné bojové situace odpovídající daným úkolům a záměru cvičení tak, aby na ně museli reagovat všichni velitelé, štáby a týly všech druhů zařazených vojsk,
- soustřeďovat řídícímu hodnotný a pravdivý materiál o činnosti cvičících jednotek, velitelů, štábů a týlů.

Rozhodčí mají také významné poslání výchovné. Při usměrňování cvičení musí mít stále na paměti zásadu, že nutno učit vojska tomu, čeho je třeba v boji. To prakticky znamená boj proti formalismu a suponování.

Při usměrňování cvičení musí mít stále na zřeteli, že musí během cvičení vštěpovat cvičícím jednotkám morálně bojové vlastnosti, jako úpornost, iniciativu, nesmiřitelnost k pasivitě a vyčkávání na rozkazy, rychlost, odvahu, nadšení v překonávání překážek a obtížných situací atd.

Z uvedených úkolů vyplývá, že rozhodčími mají být jen ti důstojníci, kteří sami vedou vojska dobře cvičit a mají větší odborné vědomosti a zkušenosti nežli velitelé, u nichž jsou zařazení a jejichž činnost sledují. Musí kdykoliv umět usměrnit průběh cvičení podle plánu řídícího a při tom dbát, aby nebyl porušen přirozený vývoj bojové činnosti, aby zařazeným velitelům neprozradili záměr řídícího a aby činnost velitelů nebyla jednáním rozhodčího nesprávně ovlivňována. Zvláště se musí rozhodčí vystříhat zaměňování své funkce za funkci velitele; rozhodčí nevelí, nýbrž usměrňují cvičení a uskutečňují plnění stanovených učebních úkolů situacemi, které vyhláší jednotkám, velitelům, funkcionářům štábu nebo týlu, a vyhlášováním výsledků činnosti nepříteli. Vytvářejí velitelům takové podmínky pro velení, které by měli ve skutečném boji a které však nelze stejným způsobem vytvořit při cvičení.

Organisace ředitelství a rozhodčích

Je účelné organisovat ředitelství divisního a plukovního taktického cvičení podle možnosti, t. j. podle počtu volných důstojníků, kteří v den cvičení jsou k dispozici, asi takto:

- řídící (velitel armádního sboru pro divisní, velitel divise pro plukovní taktické cvičení) bude mít pomocníka pro politické věci, pro dělostřelectvo, tankové a mechanizované vojsko, ženijní vojsko, chemické vojsko, spojovací vojsko a pro tyl (po případě pro další druhy vojsk, které se cvičení zúčastní) a štáb ředitelství cvičení (skupinu ředitelství cvičení) ze tří až pěti důstojníků zpravidla svého štábu, z nichž jeden bude vykonávat funkci náčelníka štábu ředitelství cvičení.

Dále bude účelné zařadit:

- dva rozhodčí stran s pomocníky pro druhy vojsk a pro tyl,
- dva starší vojskové rozhodčí u velitelů stran,
- vojskové rozhodčí u všech velitelů cvičících součástí (útvárů) do velitele roty a baterie vto, dále u štábu a u týlových orgánů,
- dva až čtyři úsekové rozhodčí s pomocníky, značkaři a s palebnými rozhodčími podle potřeby.

Řídící cvičení představuje po dobu cvičení představeného velitele, štáb ředitelství cvičení — nadřízený štáb.

Náčelník štábu ředitelství cvičení je prvním zástupcem řídícího, odpovídá za neutrální spojení s orgány ředitelství cvičení, kontroluje soustředění vojsk a rozhodčích v prostoru cvičení a řídí činnost štábu.

Štáb ředitelství cvičení plní všechny povinnosti představeného štábu: dodává podřízeným štábům nařízení řídícího a kontroluje jejich plnění, připravuje podklady pro řešení řídícího pro další průběh cvičení, informuje rozhodčí o situaci a rozhodnutích řídícího, vede situační mapy, dává pokyny pro organisaci neutrálního spojení, kontroluje dodržování nařízení pro utajení velení a připravuje rozbor cvičení.

Důstojníci štábu ředitelství cvičení plní povinnosti podle druhu činnosti svého oddělení nebo služby. Sestavují a dodávají cvičícím štábům dokumenty (doplňkové situace), rozkazy, nařízení, přehledy zpráv a p.; studují a hodnotí dokumenty, které docházejí od cvičících štábů; kontrolují, zda a jak byla splněna všechna nařízení vydaná řídícím a štábem ředitelství cvičení; připravují materiál pro rozbor týkající se jejich oddělení.

Pomocníci řídícího pro druhy vojsk a služeb tylu plní funkční povinnosti příslušných náčelníků nadřízeného štábu, rozehrávají činnost svého druhu vojsk buď osobně nebo prostřednictvím rozhodčích podle celkové situace a podle pokynů řídícího.

Vojskoví rozhodčí jsou po celou dobu cvičení u těch cvičících velitelů a orgánů, u nichž konají rozhodčí službu, vyhláší jim situace stanovené plánem provedení cvičení nebo nařazené ředitelstvím cvičení, jsou jimi informováni o všech přijatých a vydaných rozkazech a pokynech. Vhodnými otázkami nebo doplňkovými situacemi usměrňují činnost velitelů tak, aby odpovídala zámyslu řídícího cvičení. Doprovázejí je, jsou-li povoláni k představenému veliteli, aby osobně vyslechli rozhodnutí a podle něho mohli usměrňovat činnost velitele, u něhož jsou přiděleni.

Úsekoví rozhodčí se svými pomocníky a se skupinami značkařů jsou v stanovených úsecích (prostorech) a rozehrávají tam činnost cvičících vojsk podle plánu provedení cvičení a pokynů řídícího. Všichni rozhodčí, zvláště však úsekoví, musí být kdykoli schopni iniciativně zasáhnout i v případech, které nebyly předvídané plánem provedení cvičení, aby doplňkovými situacemi usměrnili průběh bojové činnosti podle zámyslu řídícího.

Kromě toho každé plukovní a divisní taktické cvičení bude vyžadovat určitý počet palebných rozhodčích-poddůstojníků, kteří velí skupinám značkařů, rozehrávají drobné bojové akce, kontrolují bojové chování, maskování, organisaci paleb, součinnost se sousedy a p.

Co se týče podřízenosti, je poměr mezi vojskovými rozhodčími obdobný jako mezi veliteli, to znamená, že staršímu vojskovému rozhodčímu (ku příkladu u velitele divise) podléhají vojskoví rozhodčí u velitelů pluků, těm pak vojskoví rozhodčí ve štábu pluku, u velitelů praporů atd. Úsekový rozhodčí je podřízen řídicímu cvičení a jeho pokynů musí uposlechnout všichni vojskoví rozhodčí, kteří na jeho žádost vytvářejí situace i podmínky pro rozehru jednotlivých učebních úkolů. Palební rozhodčí jsou právě tak jako značkaři podřízeni úsekovým rozhodčím.

Příprava rozhodčích

Aby byli rozhodčí plně hodnotnými pomocníky řídicího, musí před zaháním cvičení dobře poznat a ujasnit si tyto otázky: thema a učební cíle cvičení, kterým úkolům je třeba věnovat zvýšenou pozornost, složení stran, výchozí situaci, zámýsl stran, způsob, jakým součástí (útvary) zaujmou prostor cvičení; námět a varianty rozhodnutí stran, způsoby a opatření, jak dosáhnout učebních cílů v jednotlivých obdobích cvičení, činnost značkových sousedů, rozhraní úseků úsekových rozhodčích, systém neutrálního spojení a prostory rozmístění štábu ředitelství cvičení po celou dobu cvičení, vedení boje v nejdůležitějších situacích s variantami rozhodnutí velitelů, dobu ukončení cvičení; místo rozboru a způsob návratu součástí (útvarů) do jejich ubytovacích prostorů.

Přípravu rozhodčích lze rozdělit na dvě období. V prvním období se rozhodčí a pomocníci řídicího připravují samostatně. Jejich příprava záleží ve studiu námětu a plánu provedení cvičení, v zakreslení výchozí situace a vedení boje do mapy, ve studiu článků řádů a předpisů, které se vztahují k tematiku cvičení, a ve studiu takticko-technických dat druhů vojsk, která se cvičení účastní.

Theorii tematiku cvičení musí rozhodčí ovládat hlavně proto, aby mohli správně zhodnotit rozhodování a činnost zařazených. Rozhodčím se často stane, že musí stanovit a ukázat v terénu vzdálenosti, rychlost, postřelovaný prostor a p. Pro tuto činnost potřebují nezbytně znát takticko-technická data druhů vojsk účastnících se cvičení.

Druhé období přípravy rozhodčích řídí zpravidla řídicí cvičení. Rozhodčí pro plukovní taktické cvičení se zpravidla připravují na dvoudenním, pro divisní na třídním až čtyřdenním shromáždění rozhodčích. Během shromáždění musí se rozhodčí podrobně seznámit s prostorem cvičení, prostudovat rozehry jednotlivých období cvičení, způsob značkování paleb, po případě i jinou činnost vlastních vojsk i vojsk nepřítele.

Řídicí cvičení osobně připravuje rozhodčí stran, starší vojskové a úsekové rozhodčí a své pomocníky. Rozhodčí stran se svými pomocníky pro druhy vojsk připraví v dalším údobí přípravy podřízené vojskové rozhodčí, úsekoví rozhodčí své pomocníky a velitele značkařů. Kromě toho velitelé druhů vojsk a náčelníci služeb týlu, kteří budou při cvičení zařazeni jako pomocníci řídicího, provedou doplňkovou instruktáž s vojskovými rozhodčími u dělostřeleckých, tankových, ženijních součástí (útvarů) a u týlových útvarů a ústavů.

Je účelné provést první instruktáž rozhodčích na mapách, neboť pak instruktáž v terénu probíhá rychleji. Instruktáž lze provést formou skupinového cvičení, velitelského cvičení nebo kombinací těchto způsobů. Postup řídicího může být na př. tento:

- vyhlášení tematiku, učebních cílů, období a učebních úkolů cvičení,
- objasnění zámýslu cvičení,
- poučení rozhodčích o jejich povinnostech, právech a vydání pokynů pro praktický výkon jejich služby,
- přezkoušení rozhodčích ze znalosti teorie tematiku a takticko-technických dat,
- seznámení rozhodčích s prostorem cvičení,
- provedení vlastní instruktáže, při níž se rozehrají nejdůležitější situace cvičení.

Rozehru jednotlivých situací je nutno provést v takovém pořadí, v jakém se předpokládá vývoj cvičení. Nejprve se rozhodčí seznámí s celým prostorem cvičení tak, že jej projedou na autech a řídicí na jednotlivých čarách ukáže základní taktickou situaci.

Teprve potom se provede rozehra bojové činnosti součástí (útvárů). Uskutečnit je to možné dvojí formou: buď methodou velitelského cvičení nebo taktických letuček. Řídící vyhlásí k určitému operačnímu času situaci podle plánu provedení cvičení, určí rozhodčí do funkcí velitelů, u nichž budou při cvičení zařazeni, v dílčím rozboru zhodnotí jejich rozhodnutí a vydá pokyny, jak rozehrát činnost součástí (útvárů) za té nebo oné situace. Forma velitelského cvičení je výhodná pro instruktáž rozhodčího strany s vojskovými rozhodčími; k instruktáži řídícího s pomocníky, rozhodčími stran a úsekovými rozhodčími je výhodnější použít metody taktických letuček.

Jeden z možných způsobů postupu řídícího při instruktáži může být tento: Rozhodčí přijmou rozhodnutí k základní situaci.

Řídící vyslechne jejich rozhodnutí, vytkne chyby a určí, které rozhodnutí je nejučelnější. Na každé další taktické čáře vyhlásí řídící situaci podle plánu provedení cvičení, ukáže ji v terénu a vyslechne rozhodnutí rozhodčích. Pak provede rozbor a uváží v něm, jaké varianty řešení mohou být přijaty účastníky, stanoví, která z těchto variant je nejučelnější a jak se mají zachovat rozhodčí při přijetí té nebo oné varianty (jaké ztráty nebo úspěchy přiznat, jakým způsobem značkovat palby atd.).

Současně s řešením taktických otázek je nutno na každém stanovišti s rozhodčími vyjasnit též otázky řízení cvičení, na př. místo štábu ředitelství cvičení, pozorovatelů řídícího, úsekových rozhodčích organizaci neutrálního spojení, umístění prostředků ke značkování, značkování dělostřeleckých paleb, leteckého bombardování, zátarasů a p.

Podle poznatků z instruktáže rozhodčích se upravuje plán provedení cvičení, a ten pak je teprve plně hodnotným dokumentem řízení cvičení.

Na zaměstnání s rozhodčími v terénu je třeba sestavit jednoduchý plán, v němž se stanoví úkoly, které je nutno vyplnit, a určí se jejich časový rozsah.

Na konec vydá řídící konečné pokyny pro organizaci, metodu provedení a materiální zabezpečení cvičení. Zároveň ponechá možnost rozhodčím stran a úsekovým rozhodčím, aby připravili obdobným způsobem své pomocníky a podřízené rozhodčí. Ti se řídí stejnými zásadami jako řídící cvičení, avšak jdou v přípravě podřízených rozhodčích a pomocníků do větších podrobností.

Činnost rozhodčích

Hlavním úkolem rozhodčích, jak bylo už řečeno, je vytvářet situace, které nutí cvičící velitele jednat tak, aby byly procvičeny všechny učební úkoly stanovené řídícím.

Rozhodčí nesmí připustit lineární postup součástí nebo jejich současné zastavení. Musí vyžadovat, aby vojska vytvářela hluboké vlomy, aby uskutečňovala obchvaty a palebné pytle, aby všichni velitelé skutečně veleli svým součastem, řídili palbu a postup bojové techniky. Toho dosahují názorným vyhlásováním situací o nepřátelské palbě, o oživlých palebných ohniscích obrany, o silně opevněných odporech, které nutí útočníka, aby je likvidoval nebo blokoval, o bočních palbách nezjištěných kulometných hnízd, opěrných bodů a uzlů obrany.

Rozhodčí buď sám nebo prostřednictvím svého pomocníka ukáže veliteli, jaká palba je vedena na jeho jednotky a jaké má tato palba výsledky. Jestliže velitel nebo jednotky nereagují dostatečně na palby nebo na situaci vytvořenou řídícím, pak zastaví palební rozhodčí na pokyn vojskového rozhodčího postup jednotky bílými praporky. Zároveň hlásí veliteli jednotky ztráty na živé síle a technických prostředcích, o jaký druh palby, v jaké síle a v jakém trvání jde. Povinností rozhodčích je rozehrávat takové situace vždy, když činnost a rozhodování cvičících neodpovídá požadavkům řádů a když se cvičící nechovají tak, jak to vyžadují naznačované nepřátelské palby.

Rozhodčí musí znát všechny rozkazy velitelů a jejich opatření pro součinnost s dělo-

střelctvem, tanky a ženisty. Tyto znalosti jsou podmínkou pro vytváření správných doplňkových situací, které musí rozhodčí velmi často vydávat z vlastní iniciativy.

Při střetnutí stran jsou rozhodčí povinni dostavit se k úsekovému rozhodčímu, který jim vydá pokyny pro rozehru další činnosti jednotek. Tato osobní obhlídka prostoru střetnutí jim dává možnost zhodnotit všechny podrobnosti situace a rozehrát činnost stran co nejúčelněji a nejpoučněji.

Rozehry malých bojových akcí (do roty vto) provádějí rozhodčí zpravidla samostatně a nebývají ani obsaženy v plánu provedení cvičení. Budou to na příklad střetnutí průzkumných hlídek, bojových zajištění, drobné akce na křídlech jednotky a p.

Rozhodčí u velitelů nebo štábů musí být přesně obeznámeni se situací, s rozkazy došlými od přestavených velitelů i rozkazy vydanými, s došlými i odeslanými hlášeními. K informaci ředitelství rozhodčí služby zasílají mu cvičící štáby po jedné kopii všech písemných bojových dokumentů. Rozhodčí mohou požadovat jen ty dokumenty, které se v dané situaci obvykle zpracovávají a které jsou plánem provedení cvičení předepsány. Jinak by to vedlo k přetěžování a odvlékání cvičících od skutečnosti. Všichni rozhodčí musí vykonávat svoji činnost tak, aby nerušili zařazené v jejich činnosti.

Nejodpovědnější činnost rozhodčích je rozehra vedení boje. Je důležité, aby za útoku i za boje v hloubce obrany neopouštěly součásti v obraně svá postavení a neodcházely do týlu.

Na 50 m před obráncem zastaví rozhodčí palbu, útočník překročí obránce (jeho bojovou sestavu v prvním zákopu) a pak opět útočník pokračuje v normálním boji. Překročený obránce se shromáždí a pod vedením rozhodčího odejde oklikou do týlu, kde je ho použito při dalším průběhu cvičení. Při protiútocích je nutno jak jednotku útočící, tak i jednotku, která podniká protiútok, dočasně zastavit doplňkovými situacemi a po zhodnocení situace oznámit oběma velitelům výsledek akce.

V tomto článku nelze ani zdaleka vyčerpat všechny situace, které musí rozhodčí řešit, ani dopodrobna popsat rozehru jednotlivých období cvičení. Podkladem pro činnost rozhodčích je zkušenost, představivost a znalost plánu provedení cvičení, znalost taktické situace a důkladné zhodnocení činnosti cvičících. Na tomto podkladě rozhodčí rozehrávají tvůrčím způsobem situace v jednotlivých obdobích.

Každý rozhodčí vede deník a zapisuje do něho stručně činnost součástí (útvaru), velitelů, štábů a orgánů týlu; dobu vydávání rozkazů, splnění různých úkolů, dosažení určených prostorů a p. Výhodné je, aby si každý rozhodčí před cvičením vypracoval písemnou přípravu své činnosti, podle níž bude zařazeným vyhlašovat doplňkové situace stanovené plánem provedení cvičení. Je výhodné vypracovat si ji ve formě takového nebo jí podobné tabulky:

Čas	Číslo situace	Obsah	Kde	Komu	Jakým způsobem	Poznámka
			oznámit			

Každý rozhodčí si vypíše do ní jen ty situace, které bude oznamovat sám nebo prostřednictvím svého pomocníka, a dále ty, které cvičící jednotka dostane sice jinou cestou, avšak jejichž využití bude jeho povinností přezkoušet a zhodnotit.

Ke konci cvičení jsou jak rozhodčí u velitelů, tak i ve štábech povinni předložit štábu ředitelství cvičení závěry o práci velitelů a štábů, v nichž hlásí jaké prvky velení, štábní služby a p. zařazení důstojníci málo ovládají, jakých chyb se dopustili, k čemu by došlo následkem jejich chybných řešení ve skutečné bojové situaci, a zhodnotí práci každého důstojníka, u něhož vykonávali funkci rozhodčího, po případě i štáb v celku jako orgán velení.

Závěrem je třeba zdůraznit, že úspěch a poučnost taktického cvičení závisí na hodnotě a přípravě rozhodčích a na jejich schopnosti tvůrčím způsobem reagovat na situace vzniklé řešením cvičících a správně je rozehrávat. Mnoho záleží na správném výběru osob pro službu rozhodčích a na jejich dobře organizované instruktáži.

